

УДК 34.08

К. Ілікчієва,кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного та адміністративного права
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»**А. Павлюк,**студентка юридичного факультету
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ЄДИНИЙ РЕЄСТР АДВОКАТІВ УКРАЇНИ: ПИТАННЯ ПОДАЛЬШОГО РЕФОРМУВАННЯ

Роль адвокатури у розвитку демократичного суспільства є визначною, оскільки саме на цей громадський інститут покладаються основні функції із захисту порушених прав та інтересів осіб. Для сприяння функціонуванню адвокатури на державному рівні впроваджені основоположні норми, за допомогою яких гарантується самостійність та незалежність професійних адвокатів. У кожній системі обов'язковою є наявність належної організації, за допомогою якої забезпечується порядок у самому інституті. Винятком не можна назвати і діяльність адвокатури. Тема ведення Єдиного реєстру адвокатів України є актуальною не лише з точки зору теорії, але й з точки зору практики. До теоретичних основ ведення реєстру можна віднести основні його цілі та завдання, які має виконувати реєстр для інституту адвокатури. Що стосується практичної актуальності реєстру, то після прийняття нового Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» виникають труднощі з процесом внесення відомостей до реєстру.

Різні аспекти питання щодо ведення Єдиного реєстру адвокатів України у своїх працях висвітлювали вчені: О.Д. Святоцький, В.В. Медведчук, О.Г. Єфремова, В.К. Шкарупа, О.В. Філонов, А.М. Титов та ін.

Метою даної статті є аналіз процесу створення Єдиного реєстру адвокатів України, характеристика його сучасного стану та визначення перспектив подальшого реформування. Питан-

ня, що виникають в процесі ведення реєстру, мають більш практичний характер, саме тому наукових публікацій, присвячених даній тематиці, небагато. Ключові моменти, які виникають в процесі ведення реєстру, регулюються локальними актами: порядками, інструкціями, які затверджуються рішеннями Ради адвокатів України на виконання положень чинного Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Перші кроки по запровадженню в Україні Єдиного реєстру адвокатів були здійснені ще в 1999 році. Указ Президента України «Про деякі заходи щодо підвищення рівня роботи адвокатури» від 30.09.1999 року, а саме пункт 1 зазначеного Указу, передбачив: «Визнати за необхідне запровадити в Україні Єдиний реєстр адвокатів, ведення якого здійснює Вища кваліфікаційна комісія адвокатури. Установити, що Єдиний реєстр адвокатів України, як і Реєстр адвокатських об'єднань, підлягають систематичному оприлюдненню. Положення про Єдиний реєстр адвокатів затверджує Вища кваліфікаційна комісія адвокатури». Саме з цього моменту можна говорити про запровадження системи обліку осіб, які отримали свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю, на рівні органів адвокатури. Також зазначеним Указом Президента були внесені відповідні зміни до Положення про кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури, які визначали повноважен-

ня комісії вносити відомості до реєстру та його оприлюднювати.

Правова регламентація ведення Єдиного реєстру адвокатів України була визначена Постановою Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури при Кабінеті Міністрів України № 1 від 10.03.2000 року, якою було затверджено Положення про Єдиний реєстр адвокатів України. Базою для створення реєстру можна назвати реєстри, які велися регіональними кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями областей, міст Києва та Севастополя. Основою для внесення відомостей стало повідомлення відповідних регіональних кваліфікаційно-дисциплінарних комісій про видачу свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, зупинення дії свідоцтва на строк до одного року, анулювання свідоцтва, припинення адвокатської діяльності. Строк направлення такого повідомлення не мав перевищувати десяти днів з дня прийняття відповідного рішення. На внесення відомостей Вища кваліфікаційна комісія адвокатури мала три дні. До Єдиного реєстру вносилися такі відомості: прізвище, ім'я та по батькові адвоката; номер, дата прийняття рішення про видачу свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; назва органу, який прийняв рішення про видачу свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; номер свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; поштовий індекс та адреса робочого місця (офісу) адвоката; номер робочого телефону; дата внесення відомостей до ЄРАУ; прізвище, ім'я та по батькові особи, яка внесла відомості до ЄРАУ [6].

Прийняте Положення про Єдиний реєстр адвокатів України регулювало лише основні моменти щодо відомостей про адвокатів України. Також в окремому розділі Положення визначався порядок відшкодування витрат, пов'язаних з веденням реєстру. Для початку запровадження єдиної системи обліку адвокатів в Україні даний крок був визначальним, проте його не можна було назвати ґрунтовним та фундамен-

тальним. Для подальшої роботи реєстру потрібно було вдосконалювати не тільки сам процес внесення відомостей, але і технічні прийоми його ведення.

Слід окремо наголосити на процесі переходу Єдиного реєстру адвокатів на електронний варіант. З самого початку реєстр мав формуватися у вигляді єдиної книги, в яку і мали б вноситися зазначені вище відомості. Така книга мала стати доступною для всіх адвокатів для придбання у вільному продажі. Друкована версія реєстру розглядалася як перехідний етап до створення та освоєння комп'ютерної бази даних. Видання реєстру було непрактичним рішенням, оскільки виникла необхідність періодичного оновлення книги реєстру у зв'язку з реєстрацією нових адвокатів та зміною даних про вже практикуючих. Така видавнича діяльність вимагала відповідних витрат на її здійснення. Також друковане видання реєстру зумовило проблеми з доступністю відомостей, зазначених у реєстрі про адвокатів.

В процесі реалізації положень законодавства щодо ведення Єдиного реєстру адвокатів України Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури виникали певні складності. Сама база відомостей про адвокатів та порядок її формування на практиці не мали належного оформлення. В період до введення електронного реєстру відомості про адвокатів не були повними, відкритими та актуальними. Вища кваліфікаційна комісія адвокатури, яка діяла при Кабінеті Міністрів України, намагалася акумулювати в реєстрі відомості щодо адвокатів всіх регіонів та внести їх до електронної бази.

Згодом було відмічено те, що список прізвищ адвокатів в реєстрі починається з літери «А», а останнє прізвище в реєстрі починається з літери «Б». Також непоодинокими були випадки внесення відомостей про одного і того ж адвоката в реєстр двічі. Яскравий випадок такої помилки був допущений Київською міською кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури з приводу відомостей про адвоката Кон-

нова Сергія Володимировича. В реєстрі з'явився такий же самий адвокат з однаковими даними, проте відомості про нього зазначалися під прізвищем «Кононов». Пан Кононов навіть звертався до комісії з запитом про необхідність зміни відомостей в реєстрі щодо нього.

Ускладнення пошуку відомостей у реєстрі викликали факти наявності помилок при внесенні даних та зайвих пробілів, ком, латинських знаків, відсутність апострофу у прізвищах. Значною проблемою реєстру можна було назвати несвоєчасне внесення змін до нього. Неоднозначно по факту вирішувалося питання про відомості щодо адвоката, який помер. В більшості випадків в реєстрі зазначалося щодо такого адвоката, що його свідоцтво анульовано. Але згідно з чинним на той час законодавством анулювання свідоцтва адвоката застосовувалося в якості найбільш тяжкого дисциплінарного стягнення.

Достовірність даних, внесених до Єдиного реєстру, не можна було назвати абсолютною. Цей факт можна віднести до об'єктивних причин необхідності реформування, оскільки сам процес видачі свідоцтв на право зайняття адвокатською діяльністю був диференційованим. Відання даними функціями було віднесено не до одного централізованого органу, а передано до сфери управління децентралізованих кваліфікаційно-дисциплінарних комісій областей. Визначені Положенням про Єдиний реєстр адвокатів України відомості, необхідні до внесення, зазначалися не повністю. Також проблемним питанням функціонування реєстру залишалася швидкість внесення відомостей до реєстру.

Вносилися пропозиції про необхідність зазначення в Єдиному реєстрі адвокатів України відомостей про організаційно-правову форму діяльності адвоката. Положенням не вимагалось зазначення таких даних у реєстрі. Про своє створення адвокатські об'єднання мали повідомляти відповідні місцеві органи влади. До відання Міністерства

юстиції України було віднесено повноваження щодо ведення реєстру адвокатських об'єднань. Зараз реєстр адвокатських об'єднань став складовою частиною Єдиного реєстру громадських об'єднань, який ведеться Державною реєстраційною службою України (згідно з Наказом Міністерства юстиції України від 24.11.2011 р. № 3382/5). Саме ці негативні чинники стали в процесі реформування всього інституту адвокатури відправною точкою для вдосконалення нормативної бази щодо ведення ЄДР.

5 липня 2012 року Верховна Рада України прийняла новий Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Закон набрав чинності 15 серпня 2012 року. Ним передбачено ведення Єдиного реєстру адвокатів України, в якому розміщуватиметься уся необхідна інформація про чисельність і персональний склад адвокатів України, адвокатів іноземних держав, які набули право на заняття адвокатською діяльністю в Україні, обрані адвокатами форми здійснення адвокатської діяльності тощо. Цей реєстр є відкритим для перегляду на офіційному веб-сайті Національної асоціації адвокатів України. Також у новому законі визначається, що адвокатські внески спрямовуються, зокрема, на потреби ведення Єдиного реєстру адвокатів України [1].

На виконання положень Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 17 грудня 2012 року Рішенням Ради адвокатів України № 26 був затверджений Порядок ведення Єдиного реєстру адвокатів України. До цього порядку були внесені зміни відповідними рішеннями Ради адвокатів України від 6 квітня 2013 року, 1 червня 2013 року та 27 липня 2013 року. Порядком визначено, що «Єдиний реєстр адвокатів України – це електронна база даних, яка містить відомості про чисельність і персональний склад адвокатів України, адвокатів іноземних держав, які відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» набули права на зайняття адвокатсь-

кою діяльністю, та про обрані адвокатами організаційні форми адвокатської діяльності».

Функції щодо методологічного та інформаційного забезпечення ведення реєстру покладені на Раду адвокатів України. Безпосередньо вносити відомості до реєстру мають право ради адвокатів регіонів та Рада адвокатів України. Ці органи адвокатського самоврядування забезпечують дворівневий характер управління Єдиним реєстром адвокатів України. На першому рівні внесення відомостей здійснюється відповідним адміністратором, з яким радою адвокатів регіону укладається договір про конфіденційність та нерозголошення відомостей. На другому рівні відповідальним за внесення відомостей є адміністратор бази даних реєстру при Секретаріаті Ради адвокатів України. На другому рівні переважно здійснюється перевірка достовірності та правильності внесених відомостей в реєстр. Внесення відомостей до реєстру має здійснюватися не пізніше дня, наступного за днем отримання радою адвокатів регіону відповідних відомостей про адвоката. Для збереження внесених відомостей до реєстру визначається, що «електронна база даних ЄРАУ знаходиться на сервері, визначеному Національною асоціацією адвокатів України та підлягає обов'язковому систематичному резервному копіюванню на спеціальні носії з метою збереження даних від втрати».

Порядком визначено, що до Єдиного державного реєстру адвокатів України вносяться такі відомості про адвоката: прізвище, ім'я та по батькові адвоката; номер і дата видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, номер і дата прийняття рішення про його видачу (номер і дата прийняття рішення про включення адвоката іноземної держави до Єдиного реєстру адвокатів України); найменування і місцезнаходження організаційної форми адвокатської діяльності, номери засобів зв'язку; адреса робочого місця адвоката, номери засобів зв'язку; інформація про зупи-

нення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю; інші відомості, передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [2].

На адвоката покладається обов'язок повідомити письмово раду адвокатів регіону протягом трьох днів з дня зміни відомостей про себе, які мають міститися у реєстрі, про відповідні зміни. Таке положення запроваджено з метою забезпечення актуальності відомостей у реєстрі та їх постійного оновлення в базі даних. Така заява має подаватися до ради адвокатів регіону за адресою його робочого місця. У заяві адвокат має зазначити, які саме серед відомостей, які підлягають внесенню до Єдиного реєстру адвокатів України, необхідно змінити. У такому випадку до заяви мають бути додані копія свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю та інших документів (в залежності від того, які відомості необхідно змінити). При поданні заяви адвокат має пред'явити оригінали зазначених документів посадовій особі ради адвокатів регіону. Важливим моментом є те, що внесення змін до відомостей про адвоката здійснюється виключно у разі, якщо адвокатом належним чином було сплачено внесок на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування. Згідно з порядком внесення змін до відомостей, які містяться в реєстрі щодо адвоката, здійснюється також і внесення відомостей про тих адвокатів, які мають дійсне свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю, проте дані про яких відсутні у реєстрі. У цьому випадку обов'язковим є звернення до посадової особи ради адвокатів регіону із квитанцією про сплату внеску та оригіналом свідоцтва.

Особливістю та нововведенням Єдиного реєстру адвокатів України можна назвати обов'язок внесення відомостей до нього про помічників адвокатів. Так, в реєстрі зазначається прізвище, ім'я, по батькові помічника адвоката; номер на серію виданого посвідчення; дату видачі посвідчення; найменування Ради адвокатів регіону,

яка видала посвідчення. Адвокат, адвокатське бюро чи адвокатське об'єднання, які уклали трудовий договір з помічником адвоката (заявник) звертаються із заявою про видачу посвідчення помічника адвоката та внесення відомостей про помічника адвоката до реєстру. Запис про помічника адвоката вноситься до реєстру до відомостей про адвоката, за яким помічник і закріплюється. Таким чином, статус помічника адвоката підлягає оформленню, а відомості про діючих помічників – обліку. Загалом таке нововведення автор оцінює позитивно, оскільки фактично здійснюється підтвердження офіційного статусу та стажу роботи помічника адвоката, що в майбутньому має спростити процедуру отримання ним свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю [3].

Офіційно Єдиний реєстр адвокатів України запрацював на сайті Національної асоціації адвокатів України 16 січня 2013 року. Інформація, розміщена на сайті, доступна у відкритому вигляді. На момент відкриття реєстру в ньому були наявні відомості про 39055 адвокатів. Голова Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури до початку функціонування реєстру звернувся до голів рад адвокатів регіонів, голів кваліфікаційно-дисциплінарних комісій, членів Ради адвокатів України та Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії з листами, у яких наголошував на необхідності уточнення відомостей про практикуючих адвокатів до 18 січня 2013 року. Така необхідність виникла через недосконалість реєстру самої Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури та реєстрів регіонів, наявність в них помилок, повторів та застарілих відомостей. Відповідно до оголошення, розміщеного на сайті Національної асоціації адвокатів України, підтвердити відомості про себе адвокати мали до 10 січня 2013 року, тобто ще до початку функціонування реєстру. За період з 1 січня до 24 вересня 2013 року до реєстру були внесені відомості про 40096 адвокатів,

проте непідтвердженими залишаються дані щодо 17821 осіб [5; 8].

Щодо функціонування реєстрів адвокатів у зарубіжних країнах, то досвід ведення таких реєстрів є поширеним. Так, наприклад, для країн Європейського Союзу обов'язкова реєстрація адвокатських об'єднань перед початком їх практичної діяльності. Обов'язковість внесення відомостей про адвоката до єдиного реєстру передбачена також в законодавстві Вірменії. Також внесення відомостей про адвокатів до регіональних реєстрів передбачається у законодавстві Російської Федерації безпосередньо після отримання адвокатом свідоцтва.

На думку автора, основним завданням ведення Єдиного реєстру адвокатів України має стати не тільки формування організаційної основи діяльності адвокатури в цілому, ведення формального обліку діючих адвокатів, а саме створення комплексної бази професійних правозахисників, яка б дозволила сформувати оцінку діяльності адвоката на основі наявних даних. Безперечно, необхідно щоб реєстр був відкритий для доступу, проте не в такому вигляді, в якому він діє зараз. Він має дозволяти простому громадянину здійснювати пошук захисника, до якого б можна було звернутися. Тому інформація, внесена до нього, має бути актуальною, особливо щодо місця здійснення адвокатом професійної діяльності.

На нашу думку, реєстр має передбачати також внесення до нього відомостей щодо основної сфери діяльності адвоката. Таким чином, можна було б здійснювати групування відомостей про адвокатів в Єдиному реєстрі не тільки за територіальною ознакою, а й за предметною сферою їх діяльності. Таке нововведення можна розглядати з двох аспектів. По-перше, адвокат може здійснювати практичну діяльність в одній або двох суміжних галузях юриспруденції. В такому випадку він має можливість реалізувати себе в обраній сфері. А щодо інших напрямів юридичної практики можуть виникати сумніви щодо належного

рівня кваліфікації адвоката. По-друге, відкривши реєстр адвокатів за предметом їх діяльності, потенційний клієнт матиме можливість визначитися з вибором кваліфікованого правозахисника у певній сфері для того, щоб отримати правову послугу на високому рівні.

Що ж до сучасного стану ведення Єдиного реєстру адвокатів України, то і на даному етапі не можна говорити про абсолютно ефективну роботу. З однієї сторони, місцеві ради адвокатів не встигають обробляти всі об'єми даних про діючих адвокатів, завдяки чому залишається актуальною проблема оновлення інформації в реєстрі. З іншої сторони, за більше ніж рік функціонування оновленого реєстру залишається відкритим питання про повноту наявної в ньому інформації. Не всі із практикуючих адвокатів в Україні, які отримали свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, підтвердили відомості про себе або повідомили про зміну своїх даних. Станом на грудень 2013 року близько 60% адвокатів були внесені до реєстру.

Отже, після початку функціонування Єдиного реєстру адвокатів України пройшло вже достатньо часу для того, щоб проаналізувати ефективність та якість його ведення. Безперечно, перевагою реформованого реєстру можна назвати те, що в ньому виправляються наявні помилки, коригуються та уточнюються дані. Проте слід наголосити на важливій проблемі, яка полягає у відсутності відомостей в реєстрі про деяких адвокатів, які мають діюче свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю. Для того, щоб отримати консультацію з приводу внесення відомостей до реєстру, адвокати, відомості про яких вже внесені, можуть звертатися до відповідних рад адвокатів регіонів. А адвокати, відомості про яких відсутні у реєстрі, можуть звернутися за роз'ясненнями до Національної асоціації адвокатів України.

Чинне законодавство України, яке регламентує діяльність адвокатури, надає її представникам коло гарантій

та прав, які відповідають особливому статусу цього громадського об'єднання. Проте на практиці, впровадження закріплених гарантій в життя викликає суперечки та труднощі. Єдиний реєстр адвокатів України має стати частиною механізму захисту діяльності адвокатів в Україні. Внесення відомостей про адвоката до реєстру має передувати видачі йому свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю. В такому разі будуть створені необхідні умови для вчасного внесення відомостей до реєстру. Подальші дії органів адвокатського самоврядування у сфері ведення реєстру мають бути направлені не тільки на співпрацю з тими адвокатами, які отримали свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю після його створення, але і з практикуючими адвокатами, відомості про діяльність яких або є недостовірними, або відсутні у ЄРАУ.

Ключові слова: Єдиний реєстр адвокатів України, адвокат, відомості, реформування, ради адвокатів регіонів.

Стаття присвячена проблемі функціонування Єдиного реєстру адвокатів України. Автор розглядає сутність та призначення Єдиного реєстру адвокатів України, процес його реформування та порядок внесення відомостей до нього. Автор визначає практичні аспекти порядку реєстрації адвокатів у Єдиному реєстрі адвокатів України. У статті акцентується увага на основних проблемах, пов'язаних із веденням реєстру як на етапі його запровадження на державному рівні, так і на сучасному етапі, після проведення реформи адвокатури в цілому.

Статья раскрывает проблемы функционирования Единого реестра адвокатов Украины. Автор рассматривает суть и назначение Единого реестра адвокатов Украины, процесс его реформирования и порядок внесения в него данных. Автор определяет практические аспекты порядка регистрации адвокатов в

Едином реестре адвокатов Украины. В статье акцентируется внимание на основных проблемах, связанных с ведением реестра как на этапе его введения на государственном уровне, так и на современном этапе, после проведения реформирования адвокатуры в целом.

The article reveals the problems of functioning of the Unified register of Ukrainian barristers. The author considers the essence and purpose of the Unified register of Ukrainian barristers, the process of its reforming, the procedure its updating. The author defines the practical aspects of the barrister's registration procedures in the Unified register of Ukrainian barristers. The article focuses on the main problems of maintaining the register as at the stage of its introduction at the state level and at the present stage, after implementing the reform of the barrister profession in general.

Література

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. № 5076-VI // «Голос України» від 14.08.2012 р. № 148-149.
2. Порядок ведення Єдиного реєстру адвокатів України затв. Рішенням Ради адвокатів України № 26 від 17.12.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.unba.org.ua/upload/Дон%20обл/Порядок%20ведення%20Єдиного%20реєстру%20адвокатів%20України\(2\).pdf](http://www.unba.org.ua/upload/Дон%20обл/Порядок%20ведення%20Єдиного%20реєстру%20адвокатів%20України(2).pdf).
3. Положення про помічника адвоката затв. Рішенням Ради адвокатів України

№ 123 від 01.06.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.unba.org.ua/upload/Дон%20обл/Положення%20про%20помічника%20адвоката%20із%20зміннами%20і%20доповненнями,%20внесеними%20рішенням%20Ради%20адвокатів%20України%20№185%20від%2027.07.2013\(1\).pdf](http://www.unba.org.ua/upload/Дон%20обл/Положення%20про%20помічника%20адвоката%20із%20зміннами%20і%20доповненнями,%20внесеними%20рішенням%20Ради%20адвокатів%20України%20№185%20від%2027.07.2013(1).pdf).

4. Реформування системи доступу до адвокатської професії та дисциплінарної відповідальності адвокатів / Роз'яснення Міністерства юстиції України від 28.02.2013 р.

5. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 01.10.1988 р. // Бюлетень законодавства і юридичної практики України «Адвокатура в Україні» – № 1 – 2000 р.

6. Постанова Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури «Про затвердження Положення про Єдиний реєстр адвокатів України» від 10.03.2000 р. № 1 (втратила чинність).

7. Адвокатура України: історія та сучасність : матеріали Всеукраїнського круглого столу. – Київ-Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2013. – 105 с.

8. Адвокатське бюро: практичний журнал – Харків : Фактор-Друк – 2013 р. – № 2 – 84 с.

9. Адвокатура України [Текст] : навч. посіб. / В.К. Шкарупа [и др.] ; ред. В.К. Шкарупа. – К. : Знання, 2008. – 398 с.

10. Коч Олена Особливості трансдержавної діяльності адвокатури [Текст] / О. Коч // Юридичний журнал : аналітичні матеріали. Коментарі. Судова практика. – 2013. – № 3. – С. 123-126.

11. Святоцький О.Д. Адвокатура: історія і сучасність : наукове видання [Текст] / О.Д. Святоцький, В.В. Медведчук. – К. : Ін Юре, 1997. – 320 с.

